

PATXI GAZTELUMENDI

Euskal kulturaz gaur

Durangoko disko eta liburu azokak atek itxi osteko bihar-munean ekin diot berbok idazteari. Bost egunez eta gaeuz euskal kulturaren herri den Durangon ikusitakoak, erositakoak, irakurri, entzun eta bizitakoak aztoratuta ia-ia. Neurgailu da Durangon. Eta behin atek itxita, urte osoaren balantze bat egiteko moduan gara. Ez naiz excel taulekin etorri, ez dira datu hutsak hona ekarriko ditudanak; estatistika eta datu ekonomikoetatik landa ere, suma dezakegu gure kulturaren egoera zein den. Negarrak ez du sorkuntzarik egiten ahal, bizi dugun krisi ekonomikoak —eredu neoliberalarenak— ez du gure kultur sorkuntza astindu; subentzio politikari subordinatutako kulturgintzak ere jakin du bere bidea egiten, lagunduta batzuetan, bakarrik bestetan, albo-koarekin auzolanean apika, ezinikusiak gaindituz behar bada. Baina bizirik iraun nahi duen Euskal Herri honetan, kulturgintza adierazpide bizia da, ezelango duda barik.

Itxi zituen atek Durangoko azokak, eta liburu elektronikoa opari hartuta jaso du erretreta Gerediagako bizar zu-riak. Garai berriak datoz. Ez da besterik entzun.

Liburu elektronikoa ala azoka. Liburuak eta diskoak, ala kultura osotasunean. Badirudi azokaren esparrua mugarik gabe zabaldu gura dela Durangon, eta ez dakit nik liburgintzan edo musikagintzan dabilzanek zer irizten dioten horri. Kultur gune erraldoi bat bilakatu da, denboraren po-dasuz, Durango. Hala eta guztiz ere, liburuak eta diskoak (literaturak eta musikak) jakin izan dute eusten, sortzen, berri-tzen eta eguneratzen. Inon ez bezala saltzen dira liburuak

eta diskoak gurean. Joera eta aurreikuspen guztien kontra, oraindik ere.

Musika ekoizpenak gora nabarmen

Entzun! aldizkariak plazaratu du azken urteotako disko ekoizpenaren berri Euskal Herrian. Disko borobilekin irudikatu dute urtez urte argitaratutakoen kopurua. Eta gero eta disko borobilagoa, handiagoa dakusagu 2011ri dagokionez. Nork kantatu dio krisiari? Sorkuntzak gora egin badu, sortzaileak badira, hartzaileak ere bai, eta biak dira ekoizle eta kontsumitzaile era berean. Sorkuntzaren eremua komunitate bat delako izan. Musikaria musikazale ere bada. Eta zirkuitua elikatzen du. Ekoizpenak bultzatu. Sorkuntza indartu. Autoekoizpena berriro kulturgintzaren ardatz bilakatu den garaia ezagutuko dugu. Ekoizpen osoaren kontrola du sortzaileak orain; hautu hori egin du, langileak fabrikaren kudeaketa hartzen duenean bezala. Emaitzak ikusgarri bilakatzen ari dira. Eredu bat, ekonomiarentzat bezala, kulturarentzat ere.

Digitalizazioa eta sorkuntza

Izan ere, digitalizazioaren aroak mesede besterik ez dio egin sortu gura duenari, musika ekoizten ari denari, entzuleari, antolatzaileari. Musika diogu, baina beste kultur espresioak ere ezingo dira aro berri honen onurez baino mintzatu. Errazena izan ohi da Interneti errua botatzea. Sarean dagoelako publikoa, edo dirua konexioetan xahutzen dugulako. Baina sareak ere sorkuntza uholdea ekarri du. Gurea paratu du munduan, mundua gure leihotik sartzearekin batera. Akaso sorkuntzarik izango litzateke gurean, egunkaririk gabe, irrati barik, telebista ezagutzeke, zinemari agur esanda? Internet eta egungo tresnak oro, orain arteko tresna eta komunikazio bideen uztarketa azkarra besterik ez da. Eta aukera kulturgintzarako.

Liburu elektronikoaz

Bitxia da, hala ere, aukera horiek sortzen direnean, batzuek egiten duten hautu ankerra. Dauden ereduetatik, beti sorkuntzarako okerrena dena aukeratu beharra. Liburu elektronikoaren garaia bizi dugun honetan, ikustekoa da euskal argitaletxe handienen jokaera. Irakurleon eskubideok, eta agian sortzaileenak ere, murrizten dituen ereduarekin egin dute bat. DRM ditxosozkoaren alde egin dute gurean Elkar eta enparauk gurebook denda sortzean. Erosketa zaildu, irakurketa oztopatu, eta erosketa protokoloak zailtzen dituen aukeraren alde egitean, ez dira konturatzen bere buruaren kontra, eta batez ere euskal kulturagintzaren hedapenaren aurka ari direla.

Kulturagintzari giltzarraoak eta gehiegizko salneurria jartzean, ez gara ari sorkuntza eta sortzaileen alde. Kulturaren transmisioa, hedapena, sozializazioa ez dator bat eredu oker horrekin. Sare eta digitalizazioaren aroa aintzat hartu ez eta eredu neoliberal okerrak hartzea akats larria da gurea bezalako kultura batentzat. Denborak erranen, hain begi bistakoa dena. Eta emaitzak lekuko. Behin eta berriz ezkutatu eta publiko egiten ez direnak, gainera, nahiz eta baliabideok egiteko diru publikoa ere baliatzen den.

Kultura librearen Kukutza

Baina oro ez da urte gurean ere. Durango poza den bezala, negarra izan daiteke Bilbo, apur bat harago. Donostia kultur hiriburu izateko hautatu duten urte berean, Bizkaiko hiriburuan, maila batean kulturako aurrekontuetatik turismoa eta ekonomia suspertzea loratu den lekuan, kulturagintzari eraso egiten zaio egun ere. Bilboko kafe antzokia itxi arazi zuten berberak, Kukutza eraikina botatzeko agindua eman zuten. Kultura librearen herritarrak, parte-hartzaileak bost solairu zituen ametsen tokia desalojatu, hustu, jo, zigortu, kolpatu, bota eta, ezelango lotsarik gabe, hori gabe utzi zuten Errekalde. Bilbo. Euskal Herria. Azkuna alkate

erdaldunak eta bere alderdiak erreparo gutxi diote diruan oinarrizten ez den kulturari. Boterearen xarmak bizi du Bilboko aginte makila. Gehiengo absolutuek ematen duten absolutismoarekin begiratzen dio Euskal Herriko hiriak kultura txiki, konprometitu eta euskaldunari. Hori da egun daukagun eredia. Eta euskalgintzak, kulturgintzak ere... ez du txintik esaten. Ez Kukutzari buruz, ezta euskaraz txintik esateko gai ez den alkate horri buruz ere. Subordinazioa ez bada, begirunea izango da, agian.

Bitartean, kulturaren planak diseinatu zizkiguten ezkertiar progreek, beren unibertitateetako epeltasunetik, sorkuntzaz, Kafkaz eta bestelakoez aritzen zaizkigu lotsa gabe. Barrikadaren zein aldetan dauden igartzea zaila den honetan, beti zutik erortzen direnak dira luma zorrotzenak. *Kafka Kukutzan* idatzi zigun Zallok, Pragan sortutakoa, inon badabil, Sabin Etxearen baitan dagoelako. Bakeaz eta halako berbez direnak eta bi esan, eta gazteak jipoitzera, kulturgintza deuseztatza poliziak igortzen dituzten agintari jeltzaleen aterpe egoitzatik. Baserri bat desjabetzetik libratzeko baserritar eta auzokideen presioa onartu arren, gaztetxe baten hustea hamabostaldi berean egikaritzen duen *euzko* alderdi bat. Kukulaga eta Kukutza bereizten, *kafkarena* egiteko gai direnak.

Agur ke arteko egunak

Baina amaitu da aro bat gure herrian. Bakea bizi dugu. Ez omen dago biolentziarik, estatu eta agintariena ez bada. Hala ere, itxaropenerako uneak dira. Euskal Herriko historia beste behin ere herri eta adierazpenez betetzen ari den honetan, toponimiak eta bakegintzak bat egiten dute. Altsasu, Amaiur, Brusela, Gernika, Donostiako Aiete, Loiola... Euskal Herria bakegintzari esker ezagutuko dugu.

Baina bake nahi edo dena delako aro honek, kulturgintzari, herrigintzari ere aukerak sortzen dizkio. Sorkuntzarako, garapenerako, lanerako. Eta profitatzen jakin beharko da. Indar eginez, gogotsu lan eginez.

Ke arteko egunak joan dira, Antton Ezeizarekin batera. Baina hala ere, ametsak badirau. Euskal zinemagintza oso bat dago sortzeko. Ekoizteko. Erakusteko. Ikusteko eta gozatzeko. Eta loraldi bat bizi du aspaldion. Zuzendari, aktore, ekoizle eta ikusleak zorioneko gara. Ia astero, badugu aukera bat gure zinema aretoetan. Desagertzeaz diren aretoetan. Hori da kontua. Zinema euskarri eta leku fisiko bezala galzorian denean, ernetu eta esnatu dela gure zinemagintza. *Ke arteko egunak, Gartxot, Olentzero* edo *Bertsolari...* gurea den hori kontatzeko errelatoak dira. Eta bakegintzari egin diezaiokegun ekarpenik handiena etor daiteke ikus-entzunezkoetatik ere. Errelatoak horren garrantzitsu bilakatzen diren unean, gidoiak, proiektuak, grabazioak eta emanaldiak ditugu beharrezko. Eta belaunaldi honek sorkuntzarekin gainditu beharko du erresistentzia garaia.

Euskal Herrian, euskaraz bizi nahi dut

Euskal Herria, 2011n, bizirik da. Mapetan onartua ez izan arren, errealitate bizia da mundu globalizatuan. Gero eta gehiago aipatua, han eta hemen. Nazioarteko egunkari edo agerkari digitaletan. Entziklopedia edo youtube kanal berezietan. Bagara, bagaudelako. Ari garelako, besteak beste.

Wikipediak 10 urte. Eta ari garelako ikusten gaituzte, daki-te gure berri. Duela hamar urte sortu zuen Jimmy Walesek Wikipedia entziklopedia librea. Urte berean abiatu zen euskarazkoa ere. Gaur egun 300 hizkuntzatan jaso daiteke wikipediako edukien berri. Eta 37. entziklopedia da gurea adiera eta sarrera kopuruei dagokienez. Lanak eta konstantziak jarri gaitu toki horretan. Boluntarioek eta edukiak musu-truk sortu dituztenek jarri dute euskara inoizko lekurik gorenean. Pertsona anonimoek. Herritarrek. Hiztunek.

Lerrook irakurtzen dituzunerako, 2011ko abenduan 10 urte bete dituen euskarazko entziklopedia libreak 107.000 sarrera inguru izango ditu. Euskaraz bizi nahi duen komu-

nitate bat daukalako, erabiltzaileak, sortzaileak, ikasleak, irakasleak... mundu bat. Munduko herri den honetan.

.eus dominioa lortuko dugun urtea. Eta munduko egingo gaitu, inoiz baino gehiago, .eus dominioak ere. 2012ko udaberrian eskaera ofiziala egin ICANN erakundean —nazioartean dominioak kudeatzen dituen elkarte— eta udagoienean jakingo dugu euskarak eta euskal kulturak Interneteko ezaugarri den dominioa eskuratu dugun. Urteetako lana dago hemen. Eta atzean hizkuntza eta kultura bizi bat, herri zapaldu baina aurrera egiteko ahaleginak eta bi egin dituen batekoak. Hori ospatuz, besteak beste, jardungo gara aurreten. Bitartean, sortzen, ekoizten, kontsumitzen, ikasten, erakusten, bizitzen jarraituko dugu. Euskal Herrian eta munduan. Euskaraz. Eta tarteka, mintzatuko gara euskal kulturaz, gaur bezala. Munduari leihoak irekiz.¶